

get: — annak nincs is mit merítenie önmagából. Tanuljon és iperedjék, amíg úgy kritizálhat, mint egy felnőtt.

3. Az Auróra-Kör másik sarkalatos programjára egyik fiatal költőjük, Szőke Sándor cáfolt rá. Szőke Sándor versei — *Percék hegyén* (1927) — az Auróra-Kör kiadásában jelentek meg. Lázongó lélek, nem tehetségtelen, de erőtlén pesszimizmusban tespéd, sokszor Ady-utánzó — ezt a *Protestáns Szemle* is konstatálja (1927 : 339) — és egészen véve dekadensül hitetlen költő. Verseiből épen az „aurórási“ program: az eszményiség és a nemzeti gondolat hiányzik. Az utóbbi hiányt nem én állapítom meg, hanem az *Uj Nemzedék* irodalmi rovata, amelynek vezetője Császár Elemér. Az Auróra-Kör tiszteletbeli elnöke maga is kénytelen ilyen kritikát hozni az „aurórási“ poétáról: „Skálájából egészen hiányzik a nemzeti érzés, mintha a magyarság sorsának nagy kérdései egyáltalán nem érdekelnék. Sajnos, ez a közömbösség ma már nem ritka fiatal költőinknél“.

A bölcsnek ennyi is elég. Az Auróra-Körnek pedig jobb magaviseletet, tehetség híján nagyobb szorgalmat ajánlunk: akkor talán az előmenetelük is jobb lesz és diplomájukat megszerezve a Múza csókja nélkül is hasznos tagjai lehetnek a trianoni magyarságnak.

(Budapest)

Garázdá Péter.

LEVELESTÁR.

Bokréta-ünnep az Akadémián. Kitünően megírt tanulmányát, sajnos, nem közölhetjük, mert magáncég anyagi érdekeinek támogatása nem lehet föladatunk. Több ízlésünk van, semhogy az Akadémia tekintélyét ilyen dolgokba belekeverjük. — *Baloldali erotika.* Kár a rosszul megírt, unalmasan vergődő cikkekre szót vesztegetni. Abban igaza lehet, hogy nemcsak az irodalom, hanem az erotika is „kettészakadt“ szellemi életünkben. A baloldali erotikát megtalálhatja a *Fidibusz* hasábjain és a *Budapesti Szemle* ezévi májusi számában. Ami pedig a „jobboldali“ erotikát illeti: ebben sincs hiány. Olvassa el a *Régi Magyar Költők* Tárában Aeneas Sylvius-Balassi Bálint *Euryalusát*, vagy Mészöly Gedeon pompás Joannes Secundus-fordításait. Janus Pannoniusról se feledkezzünk meg . . . Ökonzervatív csemegézőink között fölhívhatjuk még figyelmét Réthy Lászlóra, a Nemzeti Múzeum néhai tudós archaeologusára, aki szintén áldozott a szemérmetlenebb műzsáknak. — *Nem közölhető versek:* Képek között. Diagnózis. Önéletrajzféle. Magyar Golgothák. Álom. Szilveszter. Az úr és a ha'ász. Nyári vihar. Katóka. Szép Kis-Kúnság. Hozzád a lelkem . . . A szabadszállási papné. — *Anarchia és nacionalizmus.* Erről a témáról és általában az államfelforgatás apostolairól alaposabb tájékozást nyújt a Révai-Lexikon, mint az ön cikke. Batthiányi Ervin gróf valóban legkiválóbb képviselője irodalmunkban az ideális anarchizmusnak, de az nem tartozik ide, hogy Voinovich Géza övele társulva fordította le Máx Halbe naturalista drámáját, a „Földanyánk“-at (Olcsó Könyvtár 1899.). — *Raggamby András.* Novellája technikai okokból maradt az őszi számban.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Ottlik László: A társadalomtudomány filozófiája. Budapest (A M. Filozófiai Társ. kiadása.) 1926, 8° 228 l.

Erősen egyéni nézőpontból írt, színes, eleven stílusú könyv, melynek különösen második része szélesebb körök érdeklődésére is számot tarthat. — Szerző bírálat tárgyává téve a Comte-féle, a biológiai, a fizikai és lélektani szociológiákat, arra a megállapításra jut, hogy a természettudományok kategóriái és módszerei alkalmatlanok a társadalomtan céljaira. A társadalom a szellem világához tartozik, tehát szellemtudományi alapvetésre van szüksége. A szociológia tehát szellemtudomány: a szellemi hatalom érvényesülésének feltételeit és módozatait tárgyalja. A társadalom interszubjektíve közösen elismert hatalmak tekintélyén alapuló, fegyvelmezett összetartozás, mely kooperációban nyilvánul. A társadalmi kapcsolat annál erősebb, minél inkább fűzi össze tagjait ama közös meggyőződés, hogy bizonyos normákat követni kell. A továbbiakban a társadalomtan „materialis idealtípus“-át keresve, a könyv első részében nyert formális társadalomfogalom tapasztalati kitöltésére törekszik, a társadalomtan fogalmi szerkezetének alaprajzát mutatva be, itt foglalkozik az állam, a nemzet, a nemzetközi viszonylatok, a civilizáció és kultúra, a fejlődés és hanyatlás stb. problémáival. S végül a záró fejezetekben a társadalomtan helyét jelöli meg a tudományok rendszerében. — E gazdag tartalmú, sokszor mértéken túl polemikus mű fogatkozásaira a szakkritika hivatott rámutatni. Annyi kétségtelen, hogy íróiának filozófiai és szociológiai képzettsége, művészi gondolat-formáló készsége előkelő helyzet biztosít a háború utáni fiatal tudósgeneráció tagjai között. Ottlik-től joggal vár, különösen könyve második részében érvényesítő képességei tudatos kifejtése esetén, az államszociológiai és politikai irodalom terén értékes munkákat a magyar tudományos világ.

i. y.

Kárpáti Aurél: A nyolcadik pohár. Regény. Budapest é. n. 8° 192 l. — Az ízlésesen kiállított kötethez a kiadó — régi szokás szerint — néhány sornyi ismertetést is mellékel. Kritika helyett álljon itt ez az önismeretetés: „Kárpáti Aurél már nem egy sikert aratott finom, meleg, mindig valami új problémát fölcsilantó regényeivel. Új regénye „A nyolcadik pohár“ is e líraiilag átfűtött, kulturált megdolgozású munkák közül való s problémája, bármilyen egyszerűnek látszik, mégis az emberi sors egyik legtitkosabb, legmélyebben fekvő mozzogató-jára mutat rá. A véletlen regénye ez a könyv, azé a véletlené, mely tulajdonképpen végzet. Egy pohár sörrel többet iszik a szokottnál az öreg Spilák Fausztin s ez a nyolcadik pohár forgatja egy család sorsát évtizedeken keresztül, a feljesszétzüllésig. Kárpáti Aurél nemes finomságú művészete csaknem észrevétlenül mélyíti el e véletlen pohár szerepét a család jellemének erkölcsének lassú átalakításában s a kicsiny magból a regény folyamán megrázó, hatalmas végzet-dramát növeszt. A régi Pest különös embereinek rajza, a pompásan vezetett mese és a finoman cizelált stílus érdekes és vonzó olvasmánnyá teszi Kárpáti Aurél új munkáját“.

Négyesy László: Irodalmi valutarontás. (Reális és túlcspangó Ady-kultusz.) Levélváltás Hegedűs Loránttal. Budapest 1927, 8° 16 l. Ára 1 pengő. — „Ha Ady-kultuszt akartok csinálni: csináljatok reális Ady-kultuszt. Mutassátok ki Adynak igazi esztétikai értékeit: ezzel hasznos és szükséges dolgot végeztek“.

Cselötei Lajos: *A stravitza pohár*. Dráma négy felvonásban. A szerző tulajdona. Budapest 1927, 8° 51 l. — A sületlen és bosszantóan naiv drámának negyedik felvonása a harcias szerző utasítása értelmében, a következő eseményeket hozza elénk: „A rigómezei csatatéren heves éjjeli harc, a törökök és Lázár balszárnyának magyar-bosnyák-bolgár csapatai között. Lázár jobbszárnyának szerb csapatai Bramkovic árulása folytán a törököknek megadják magukat. Lázár középserege jobbról oldalról és hátról török támadást kap: szétszóródik. Lázár halálos sebbel török fogságba kerül. A Lázár-balszárny Gara Miklóssal és Vlatkovic Vlatkával a török túlerő elől visszavonul . . . Amíg ezek a háttérben történnek, az előtérben Murad sátorában Murad és Olivera isszák az estebé utáni kávéjukat“. A felvonásvég még nagyobb szenzációkkal szolgál. „Olivera és Kobi-

Iovics néhányszor felbukkannak a Sitnica-hullámokban, azután íúlnak és meghalnak". A ianicsárok három fölkiáltóiellel jaigatnak. Az orvosok „elmentükben Muradra lemondóan intenek". Lemondóan inthetnek a szerzőre is, akinek irni-akarása gyogyíthatatlan betegség.

Protestáns Tanügyi Szemle. Szerk. Borsos Károly és Szelényi Ödön. 1927 ápr.—mái. (Mezőtúr).

Angyali üdvözlét címen Keleti Arthur verseinek újabb gyűjteményes kiadása jelenik meg ez év május havában a legtökéletesebb tipographiai kiállításban, merített papíroson 500 számozott példányban régi olasz fametszetű díszekkel az Amicus kiadásában. Budapest é. n. 2° 4 l. — Az előfizetési fölhívás közli a Keleti Arthur verseiről megjelent kritikák rövid kivonatát. „A legtisztább érzések, az igazi jószág forrása fakad e versekben. Köszönjük: jól esik merítenünk s innunk belőle". (Prohászka Ottokár leveléből. 1916. máj. 31.)

Kovács Mária Olga: Hugo von Hofmannsthal drámái művészete. Szeged. 1927. 8° 32 l. — Doktori értekezés.

Sokán Pál: *Túri Zsuzsi 3 kalapja és egyéb históriák.* Hódmezővásárhely. 1927. 12° 125 l. — Életmegfigyelésen alapuló rajz-novellák, abban a modorban, amit Tömörkényi óta joggal nevezhetni „szegedi stílus"-nak.

Dénes Gizella: *Csodálatos fazekas.* Regény. Pécs. Dunántúl kiadása é. n. 8° 176 l.

Magyar Irodalmi Lexikon. Főris Miklós és Tóth András közreműködésével szerk. Ványi Ferenc, átnézték Dézsi Lajos és Pintér Jenő. Budapest, é. n. [1926] 8° 880 l. — Művelt magyar embernek nélkülözhetlen segédeszköze a Studium lexikona, amely pontosság, megbízhatóság és tudományos apparátus szempontjából jóval fölülmúlja a Voinovich Géza védelme alatt álló, de fölületesen készült Révai-féle lexikont. Ady Endréről többek között a következőket írja a kitűnő irodalmi lexikon, amely méltó pária Vapereau vagy Krüger szótárainak: „Bizonyos, hogy a nyelvújítás óta alig volt irodalmi kérdés, mely a művelt magyarságot szenvedélyesebben foglalkoztatta volna mint az Ady-probléma. Ennek oka az Ady immár elismert költői tehetsége s az eddigi magyar irodalom kipróbált: hagyományával való harcos szembehelyezkedése mellett két mellékes körülményben keresendő. Az egyik az, hogy mindiárt első fellépésétől kezdve egy kisszámú írócsoport, az „Ady-hívek", rajongó magasztalásaikkal a szemben állókat valóssággal provokálták az újabb, meg újabb támadásokra; a másik pedig az, hogy, bár Ady aktív politikával sohasem foglalkozott, első fellépése óta a magyar radikális politikai törekvések irodalmi képviselőiül és zászlóvivőjének tekintették. Erre a hiedelemre okot és alapot adott, hogy Ady versben és prózában ismételtlen állást foglalt hazája demokratikus átalakulása mellett s ez átalakulás érdekében néhány olyan politikai kérdés mellett exponálta magát, amelyek náunk eminenter a radikális párt követeléseit voltak a világháború előtt".

Kovács Sándor: *Vigasztaló földi útra.* Kecskemét. 1927. 8° 52 l. — Itt-ott Ady hangján szóló, de nem jelentéktelen versek. Az előszóból: „Amikor parfüm és kultusz lett a hullaszag, éltető igazságot keresek a hazug városban".

Kisléghy Kálmán: *Hódolat.* Versek. Budapest 1927. 8° 48 l. — Vággyal, szerelemmel sikoltózó versek, formában sokféle, szavakat bőven öntő, feminin lélek megnyilatkozásai. Lesz-e hangja másra is, mint a „vagy-öröktűz" és az „életreszketés" megszólaltatására?

Az igaz Irodalom Megtűfoltatása s az silány és hivságos Komédiáknak Megbetsültetése vagyis: A Szépreményű Goethe Úr befogatása az Könyvű Múzsza Kocsijába. Tragikus Bábszínházi Komédia Egy Felvonásban Mellvet Szerzett Keleti Arthur Költő s fába metszett rajzokkal tsinosított Fáy Dezső Mester. Buda-Pest. Az Amicus Költségin MCMXXVII. 12° 21 l. — A bibliofil könyvecskének címlapja minden kritikát fölöslegessé tesz.

Zolnai Sándor dr.: *Recurrrens benuást okozó gümös beszürödés.* Budapest 1927. 8° 4 l.

Czimer Károly: *Kitől eredt Mátyás király fekete seregének elnevezése?* (Szeged és Halas szerepe a fekete sereg felosztatásában.) Szeged. 1926. 8° 30 l. — Polémia Tóth Zoltán akadémiai pályanyertes munkájával.

Dormándy László: *Sólyommadár.* Balassa Bálint regénye. Budapest. 1927. 8° 432 l.

Balla Antal: *A liberalizmus történelme, gazdasági és politikai tanításai.* Budapest, 1926, 8° 364 l. — Legközelebbi számunkban ismertetiük.

Szülők könyvtára. Gyakorlati tudnivalók a gyermekek neveléséről. Szerk. Imre Sándor. Budapest, é. n., 8°. — 1—3. sz. Imre Sándor: A családi nevelés főkérdései. Bevezetés a szülői gondolkodásba, 154 l. — 4. sz. Heim Pál: A gyermekek táplálkozása, 55 l. — 5. sz. Ifj. Imre József: A gyermekek szemének gondozása. Wein Zoltán: A füll, orr, torok bajai és gondozása. Poór Ferenc: A gyermek bőrének gondozása, 54 l.

Zolnai Sándor dr.: *A tüdőgümőkórnak karvonnal való kezeléséről.* Budapest, 1926, 8° 4 l.

Magyar Írás, szerk. Raith Tivadar. 1927. évf. 4. sz. — „Terjedelemben és súlyban egyaránt imponáló verskötettel új költő lépett a közönség elé: Berczeli Anzelm Károly“.

Napsugár, szerk. Szépvízi Balás Béla. 1927. évf. ápr. — A „turáni“ szépirodalmat ápoló naiv füzet, botránvosam infantilis stílusban megírva. Hven sületlenségek olvashatók benne: „A kinyilatkoztatott nemzeti vallás, mit őseink magukkal hoztak Európába, egy nagy nemzetközi tömegsírban nyugszik“. „A magyar Égben magyar Istencsalád ül“. Egy női munkatárs írja: „Szégyel-nünk kell magunkat, mert minden férfi, aki házasság előtt áll, félve gondol rá“. Megtudjuk azt is, hogy „ma nem a szent tradíciók vezeték az országokat, hanem a nagyvárosok olyan hölgyei, akik minden en túl vannak“. Kikre gondol a cikkíró, de ősmagyarnevi Émese asszony? Ez a nyeregalatti irodalom még arra is vetemedék, hogy Pekár Gyulának — nar excellence nyugati kulturáú frónknak — összes műveit hirdeti a turáni könyvek között.

Szalay József: *Széchenyi emlékezete.* Szeged, 1927, 8° 15 l. — „Raita is beteljesedett az úitók, a forradalmárok sorsa; Pálmák vasárnapjával kezdődik s Feszítsd meg!-gel végződik“.

Szunyogh Farkas: *Tanyai emberek.* (Raizok a magyar tanyavilág-ból.) Előszót írta: Gesztelyi Nagy László, Kecskemét, 1927, 8° 78 l.

A *Láthatár,* szerk. Rubim László. 1927. évf. épr. — Az új folyóirat nyíltan a „nemzeti eszme“ ellen harcol és a pacifizmus nevében tiltakozik az ellen, hogy a Zrinyiászt és a Zalán futását iskolai olvasmányul használják föl.

Hid, szerk. Csánády György. 1927. évf. 1. sz. — „Ez a folyóirat, melynek munkájához az elszakított magyarság irodalmi, művészeti és társadalmi életének kiválóságai is és új fiatal tehetségei adták a munkaerőt, a magyar szellemi integritás harcosa akar lenni“.

Katona—Szinyei: *Geschichte der ungarischen Literatur.* Sammlung Göschen, 1927, 12° 166 l.

Hans Jensen: *Geschichte der Schrift.* Mit 303 abbildungen. Hannover, 1925, 4° VIII. + 231 l. — Hatalmas monográfia az írás keletkezéséről, melyre talán fölösleges is fölhívni orientálistáink és ókori történészeink figyelmét. Ez a gyönyörű és valóban az „igazi tudományt“ élénk táró (v. ö. Széphalom 1927: 108) alapvető munka, amit a külföldi szakemberek nagy lelkesedéssel üdvözöltek, mindent feldolgoz, ami a világ írástörténetének fontos dokumentuma. Megkönnyíti az utána ívő kutató helyzetét, aki szinte tálatl asztalhoz ülhet a szerző palotájában.
z. b.

Dr. Ladislaus Tóth: *Zwei Berichte des Wiener Nuntius Garampi über die Kirchlichen Verhältnisse um 1776.* Veröffentlichungen des ungarischen historischen Institutes in Rom, Budapest, 1926. — A füzet tulajdonképen különlenyomat a Römische Quartalschrift 1926. évfolyamából s szerzőiének, ki két év óta római levéltárakban és könyvtárakban dolgozik, alapos bibliografiai jártasságról és tudományos készségéről tanuskodik. Magyar szempontból különösen érdekes a második dokumentum, mely a magyar egyházi viszonyokat vázolja a XVIII. sz második felében.
i. f.

Dézi Lajos: *Magyar történeti tárgyú szépirodalom.* (= A M. Tört.-Tud. Kézükönyve, szerk. Hóman Bálint.) Budapest, 1927, 8° 162 l. — Nagy erudició jellemzi ezt az alapvető forrásmunkát.

Pikler Blanka és dr. Braun Róbert: *Általános magyar könyvtárvizsgáló.* Budapest, 1927, 8° 806 l.

Filharmonia. A bajai Liszt Ferenc-kör értesítője. Szerk. Karig Emil. 1927. 4. sz.

Raith Tivadar: *Keleteurópa. Ismeretlen föld*. Budapest. A Magyar Írás-kiadása, 1927. 8° 32 l.

Corvina, Rivista di Scienze, lettere ed arti della Società Ungherese-Italiana. Matteo Corvino diretta del presidente Alberto Berzeviczy e dai segretari Tiberio Gerevich e Luigi Zambra. Budapest. 1926. 8° 200 l.

Magyar Katholikus Almanach, szerk. Zsemberv István. Budapest. 1927. 8° 818 l.

Erdélyi Szemle, szerk. György Lajos. 1927. 1. sz. (Cluj-Kolozsvár.)

Zenei Szemle, szerk. Jánosy Dezső és Major Ervin. 1927. jan. (Budapest.)

Móra Ferenc: *A Dugonics-Társaság jelentései az 1918—1923. évekről*. Szeged, 1924. 12° 85 l.

A M. Kir. Ferencz József-Tudományegyetem bölcsészeti karán az 1920/21—1925/26. tanévekben előadott *Doktori Értekezések* kivonatai és jegyzéke. Összeállította a dékán. Szeged, 1926. 8° 135 l.

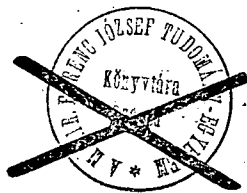
Protestáns Tanügyi Szemle, szerk. Borsos Károly és Szelényi Ödön. 1927. jan.—márc. (Mezőtúr.)

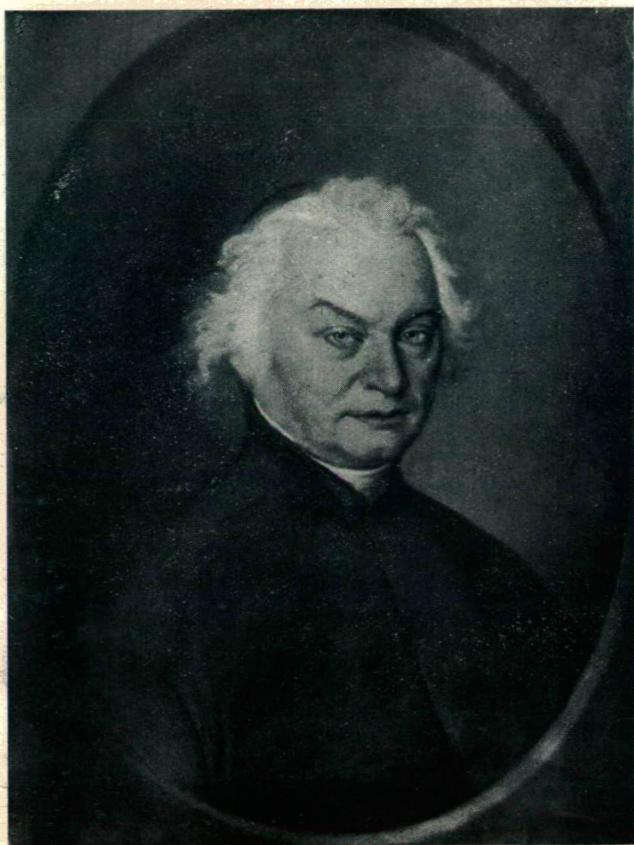
Közgazdasági Szemle, szerk. Heller Farkas. 1927. 1—2. sz. (Budapest.)

Homerosi békaegérharc. Eredeti versmértékben. Görögből ford. Juhász László. Budai György Pál raizaival. Szeged 1927. 16° 20 l.

Szudv Elemér: *Trianon után Páris felé*. H. n., é. n. (Genius-kiadás) 8° 195 l. — A Párisi éneklő költőkről ezt olvassuk a könyvben: „... És az a harmadik, aki nem volt francia, mert ízig-vérig magyar volt és sohasem lehetett más, csak magyar: Ady Endre. Ő talán méltatlanabb, szárazabb ihletű lantosa Párisnak, mint amazok? Az ő lelkének aeol hárfáján mélyebben bűgő, emberileg tisztább hangokat ütött meg a Város, amelynek szíve azonban nem ismeri, nem visszhangozza őket, mert idegen nyelven szólnak hozzá. A magyar lángész örög tragikumja. Ha Ady véletlenül franciának születik, ma már szobra áll Párisban s egy új költői iskola feje gyanánt ünneplik”.

André de Hevesy: *Cristophe Colomb ou l'Heureux Génois*. Paris. 1927. 8° 210 l. — A szerencsés génuai — ezt az alcímet adta Columbusról írt új könyvének Hevesy Andor, a Párisban élő magyar történetíró. Talán inkább azt a címet lehetett volna adni: a középkor Lindberghje. Csodálatos megegyezések észlelhetők a középkor és újkor két nagy akaratakrobatáinak életkörülményei között. Columbus útia éppen olyan világszenzáció volt mint Lindberghé, s az emberi érdeklődés egyformán bókolt mindkettőnek tündöklő dicsősége előtt. Columbus életét tragikus összeroppanások keserítették el. Azok az újonnan megtalált adatok, melyeket a szerző egy nemes és érdekes könyvvé foglalt össze, megrázó fájdalmait táriák föl a szerencse ama boldogtalan fiának, ki egy új világrészre ajándékozta meg az emberiséget. A szerző pompásan érzékeltető erővel írja meg, hogyan eítették a gyermekkor meséi a kalandok rabiává Columbust s a gyermekkor meséiből hogyan izmosodott meg lelkében a szívós és halthatlan akarat. Amerika fölfedezőjének legendás alakja mögött megmutatja az embert is, akit az akarat perpetuum mobiléje vonzolt, a hiúság gyötört s a nyereségvágy vezett s aki a világhír terhe alatt nem ért rá boldog lenni. sz. v.

DUGONICS ANDRÁS ARCKÉPE (1796).

A pasztell-képet Wagner festette Pozsonyban, ahol az 56 éves Dugonics mint szegedi követ a diétán tartózkodott. A kép öröklés útján került jelenlegi birtokosához, raggambi Fluck Dezső miniszteri tanácsoshoz, aki Dugonics András fivérének, Dugonics Antal szegedi polgármesternek egyenes leszármazottja. (Fluck Dezső közlése.)

AZ ÖRÖK LOBOGÁS APOTHEOZISA.

A Nagyasszony halálos betegen feküdt a szanatóriumban. Halálos betegen, hetvenhatévesen, csontvázvá fagyva, mozdulatlanul.

Csak az arcát nem érintette a halál közelsége. Ez az arc nem volt öreg és nem volt fiatal. Természeti csoda volt: a kiharcolt nyugalom márvánnyá simította és a várt beteljesülés fölmagasztosította. Kor-talan és nem-telen volt ez az arc: az emberi lélek szépséges tükré, amelyben a fájdalom és az öröm misztikus ölelkezése fénylett.

A nyitott ablakon a kert májusi illata áradt be. A Nagyasszony mélyen lélezett. És megszólalt hangjának harangja, a legszebb harang, amely valaha emberi torokban csengett. Bús volt most a hangja, bús és végtelenül megnyugtató.

— Most, hogy mindentől el kell búcsúznom, legjobban fáj a búcsú a levegőtől. Itt kell hagynom a levegőt is, a drága jó levegőt. Milyen édes, milyen illatos! Ó, mennyire sajnálom itthagyni. De még érzem arcomon a símogatását. Ez az utolsó, amit az életből érzek.

Rigófűtty szökkent a szobába. Édes mosoly csillant föl a Nagyasszony szája szélén.

— Drága kis rigóim! Hallja, István, milyen eszeveszetten énekl ez is az életet! Hogy cifrázza!

Önfelelt elragadtatás lepte el az arcát

— És belőlem kibuggyant a kérdés:

— Mária, édes Mária, nem bírom tovább, meg kell kérdezniem: boldog volt-e az élete?

Az emberi arc elsötétült és az emberi harang fenyegetően kondult:

— István, hogy kérdezhet ilyen ostobaságot? Ki boldog? Mi a boldogság? Szavak, amelyeknek semmi értelmük nincs. Azok az emberek találták ki, akik nem élnek, csak szeretnének élni. Az önámítás szavai. Én nem voltam sem boldog, sem boldogtalan. Szerettem az életet. Megveszekedett szerelemmel szerettem. És az élet is szeretett engem. Elhalmozott jóval, rosszal, egy pillanatra sem hagyott nyugodni. A nyugtalanság, István, ez az élet. És mindig, vagy legalább is nagyon gyakran, azt tettem, ami jól esett. Öleltem, ha ölelnem kellett, rugtam, ha rugnom kellett. Ez volt az életem. Ezer ember életét éltem, ezer szerep életét, a színpadon és az életben. Görcsösen kerestem önmagam, a magam szerepét. Nem találtam meg. De hányszor hittem, hogy megtaláltam! Ilyenkor talán még a boldogságban is hit-

tem. De ez mindig hamar elmúlt. És újra kezdtem a küzdelmet. Milyen gyönyörűség volt küzdeni! De csak egy küzdelem van, István, amely éltet: ha saját magunkat akarjuk valahová felküzdeni. Valahová, ahol az illúzió csalogat bennünket.

— Az illúzió? Csak az illúzió? sohasem kínlódott azzal a kérdéssel, hogy érdemes-e élni, hogy van-e az életnek célja?

— Soha, István, soha! Maga fiatal és egészséges, hogy ronthatja meg az életét ilyen hiábavaló kérdésekkel? Ha már mindenáron az élet célját és értékét akarja tudni, mért nem nyugszik meg abban, amiben Goethe is megnyugodott: Az élet célja maga az élet. Der Zweck des Lebens ist das Leben selbst... Élni, minél erősebben, minél teljesebben élni, ez az élet célja. És akinek sikerül a maga saját, külön életet élni, ez a legtöbb, amit ember elérhet. Csak hinni kell a saját maga életében, István. Hinni kell, hogy ezt meg azt meg kell tennie, s akkor betöltötte a hivatását: a saját maga életét. A rigó fütyül, — és milyen tökéletesen fütyül! — a virág illatozik — és milyen tökéletesen illatozik! — és én a színpadon á g á l t a m. Az életben is. Ez volt az, amit meg kellett tennem. De nem tökéletesen tettem. Csak az állat és a növény tud valamit tökéletesen tenni. Az ember csak törekedhet a tökéletességre. Talán ez a törekvés az élet célja. Ki tudja? — És most már vége. Nem á g á l h a t o k tovább és nem hihetem tovább, hogy az igazságért á g á l o k. De ha itt a vég, mért nem végez gyorsabban velem az élet? Mért kínoz ilyen oktanul?

— Mert még nem akar magával végezni, édes Mária. Mert még el kell játszania Volumniát az új Coriolanussal.

A Nagyasszony szemében lobot vet az élet tüze. És a harang az életet csengi:

— Igen, igen. Uj Coriolanus van. Az igazgató azt mondja, hogy megtalálta végre a h ő s t a Nemzeti Színház számára. Ó, bár csak úgy lenne. Sohasem volt méltó társam a színpadon. Az életben sem. Én mindig szárnyalni akartam, és a hősöm mindig a föld felé húzott. Az egyetlen ember, akit irigyeltem: Ellen Terry. Ő Irvinggel játszhatott!... És mégsem csüggedtem. Kétszázszor játszottam Elektrát a vidéken, kétszáz Orestessel! Volt köztük országos híri színész és gyámoltalan dilettáns. És én mind a kétszázszor nekigyürköztem, hogy magammal ragadjam a szepegő kollégát. Teljesen sohasem sikerült, de egy kicsit mindig... Tehát ezért a „kicsiért“ éltem. Az volt a hivatásom, hogy magammal ragadjam az embereket ebből a hazug világból egy még hazugabb világba, amely azonban legalább

szebb, ó, sokkal szebb. Ezerszer sikerült, ezerszer nem. Kvittek vagyunk: én és az emberek.

A Nagyasszony egyszerre elnémult. A teste megvonaglott a nyilaló fájdalomtól. Kezét, a legbeszédesebb kezet, az arcára tette. Panasz helyett eltakarta a fájdalmát.

És így, eltakart arccal, behunyt szemmel, ismét megszólalt. A harang édes szomorúsággal és bágyadt vágyakozással susogott:

— Most beszéljen maga, István. Mit hallott? Mit olvasott? De előbb egyék abból a gyönyörű körtéből. Én már csak szagolni tudom, enni nem. Az emberben a szaglóérzék él legtovább... Mily nemes gyümölcs a körte. A legnemesebb. Mert a gyümölcs rangja: az illata. A körte a gyümölcsök fejedelme.

*

Pár nap múlva meghalt az ágálás mestere, a nemes pózok mártirja. *)

(Budapest.)

Lehel István.

SZENT PÉTER TEMPLOMÁBAN. *)

Itt állok Péter híres templomában
És szent örömmel nézek szerieszét,
Mebámulom titáni Angelónak
S nagy Rafaelnek fenséges művét,
A szentélyt, hol minden napos derűben,
A déli tájak fényében ragyog,
És azt hiszem, hogy álmaim honában,
A Szép honában, Hellasban vagyok.

Hellén templomra vall itt minden oszlop.
Mint Aegeus vizének partjain,
S nem hellén istennők pihennek ottan
A pontifexek márványsírjain?
S a felhőn angyalkák csoportja mintha
Kis Ámoroknak vidám serge vón:
Itthon vagyok e klasszikus falak közt,
E pompás szentély egy új Parthenón.

De mégsem az, mert látom a keresztet
És függni rajt az ácsmester fiát.
Nagy szenvedő! hát a tiéd e szentély,
Hol az Olimp derűje süt reád?
Te, aki a szamár vemhének hátán
Láttad meg ősd, Dávid, városát,
Hogy illik, mondd, e büszke környezetbe
Fájdalmas arcod s töviskoronád?

De mintha most a másik arcod látnám,
Az istenit s a diadalmasat,
Ha a kinfelkő, mely fejed borítja,
A dicsőfény sűgarától széthasad.
De hát nem így szállt az apoteózis
A hellén héroszok fejére is?
Belátom már, megillet ez a templom,
Mert, Istenember! hellén vagy te is.

Igaz bár, hogy zsidó földön születted,
Ott állt a bölcsőd, barmok jászola,
De kiemelt rab néped szűk köréből
Pál, a pogányok bölcs apostola,
S a hellén vont nemes keblére téged,
Népek kertjében a legszebb virág,
És nem kötött Mózes törvénye sem már:
Júdóa helyt hazád lett a világ.

*) Mutatvány *Az ész tragédiája* című verskötetem legközelebb megjelenendő második bővített kiadásából. Megértéséhez tudnunk kell, hogy a *London News* című képes angol hetilap 1926. évi folyamában közölte a legújabb palesztinai ásatások leletei közt egy antik Krisztus-szobor fejének a képét: és vele szembeállítva a Phidiasztól származó Zeus-fejet. A hasonlóság meglepő s ez indított engem e költemény írására, melyben azt a nagy hatást kívántam feltüntetni, amit a hellénizmus tett a kereszténységre a Krisztus utáni első három században a nicaei zsinatig.

De a nyelved sem volt többé a héber,
Homeros nyelvén szóltak könyveid,
Pallérozott világnak ékes nyelvén
Vitték világgá szent érzelmeid,
Görög nyelven szól hozzánk a beszéd is,
Mit elmondtal a népnek a hegyen,
Hogy a szelíd erkölcs örök szabálya
S minden tettünkben törvényünk legyen.

E drága nyelv, nagy eszmék hordozója,
Az igazat s jót régen hirdetd,
Lett szózatod legjobb tolmácsolója,
Az új ígét bájjal kedveltetd,
Hellén nyelv, mely tanodra rálehelte
A gondolat hellasi szellemét,
És Sokrates, martíromsági társad,
Kezét nyújtotta frigyessül feléd.

Igy lett vallásod égi tudománya
Magas röptű hellén bölcselkedés,
Amely körülted addig fonta láncát,
Míg jött az eszmévé emelkedés:
Hogy erkölcsöd győzhessen e világon,
A Csarnoknak kellett helyt állnia,
S ki adta istenséged ideáját?
Nagy Plato és az Akadémia.

Mert hellén bölcsek tettek Nicaeában
Istenszeméllyé egykor tégedet
S hellén logosz lettél a nagy triászban,
Az Íge, kit szent János emleget:
Így lett tiéd a homousios név,
A féged mennybe ragadó betű,
És ülsz a jobbán Plato istenének,
Mint véle egyrangú s egylényegű.

Ekkor, mint hajdan a Tábor-hegy ormán,
Dicsőülésben színed változott
S testedről eltűnt mind a rémítő jel,
Mit rá a Golgotán a kín nyomott:
Az aureóla tündöklése közben
Lefoszlott rólad a lázári kép
És, mintha Hellas mesterműve volnál
Lett arcod mindenik vonása szép.

Ily szobrot állítottak ők tenéked,
Kialtja ez: „Győztél, galileus!”
Győzelmes isten képe e dicső más,

Mint Phidias faragta nagy Zeus:
E dús szakáll, égrendítő szemöldök,
E szem s e göndörség borzolta haj,
Oly ismerős mind nekem a görögnek:
Hellásra és nem Júdeára vall.

Göröggé váltál; Betlehem szülötte!
Mióta egyesült a szent triász,
S a nagy Homér versétől ihletetten
Véselt ki téged egy új Phidias,
Oh mert ez arc, ez hellén isten arca,
Mit egykoron csodált Olímia:
Ezzel hódítottad meg a világot,
Galileának szenvedő fia!

Ezért van hát, hogy egy új Parthenónban
Helyezte el nagy Róma képedet,
Mert jött a kor, midőn a holt leányzó,
Örökszép Hellas, újra éledett
S új Phidiasok bámuló szemekkel
Látták meg a Szépség szülőhonát
S Hellason lelkesülve építették
A hellén Krisztus méltó templomát.

(Budapest)

NÉMETHY GÉZA.